Cu Nicolae Herlea despre arta lirică

(Grigore Constantinescu – 1 septembrie 2006)

Maestre, cum priviți, retrospectiv, anii pe care i-ați trăit?

– Dumnezeu mi-a dăruit o existentă de 79 de ani, dându-mi astfel posibilitatea să mă bucur de o viață îndelungată, care a însemnat pentru mine slujirea adevărului, binelui și frumosului.

Ne reîntâlnim în preajma zilei dumneavoastră de aniversare. Ați fost prezent, de-a lungul anilor, pe cele mai mari scene lirice ale lumii, în cele patru zări. Cum vă simțeați în fața aplauzelor entuziaste ale publicului, înconjurat de elita marilor artiști de operă ai timpului?

– Nu mi-am aparținut niciodată mie însumi ci, luând cu mine un crâmpei din lumina cerului de acasă, românesc, am proiectat-o peste cerurile lumii, încercând să las în urmă vibrația sufletului meu implicat în cultura tuturor timpurilor.

Sunteți la fel de prezent, și acum, în viața acestui moment, așa cum o cuprindem toți, implicându-vă în fața suferințelor și bucuriilor umanității.

– Peste toate tragediile și tristețile omenirii a venit întotdeauna arta care, reliefându-le, sunt convins că a dat omului forța să biruie și să întroneze armonia și liniștea.

De-a lungul strălucitei cariere pe care a-ți împlinit-o, am convingerea că Nicolae Herlea a fost cel care și-a hotărât soarta, altfel spus, rolurile și interpretările.

– Toate rolurile pe care eu le-am abordat – și au fost multe! – au reprezentat rodul unor extraordinar de profunde reflexii.

În ce sens?

– În capacitatea de a-mi asuma răspunsul la întrebările dacă pot să fac acest rol sau nu pot să-l fac, dacă pot să intru în personajul respectiv. Ca să faci să se ivească fluidul acela special între scenă și sală, sunt foarte mulți factori ce se cer îndepliniți. Pentru că, în primul rând, cum vă spuneam, am luptat cu mine însumi, pentru a putea să-mi schimb, pentru acel răstimp de două ore ale spectacolului, caracterul.

Să fiți, altfel spus, „un alt om”, cel cerut de partitură?

– De exemplu, luând rolurile dramatice, cum sunt Rigoletto, Scarpia, Renato din „Bal Mascat”; sunt roluri de forță, dar și de mare psihologie. Ca să poți intra în rolurile respective, trebuie să lași rolul să se „dospească” , ca o pâine. Dacă te pripești, pâinea se lasă și nu mai poate fi mâncată. Așa este și cu rolul. Trebuie să fii pregătit din toate punctele de vedere, psihologic în primul rând. Pentru că vocal vorbind, este vorba de o meserie pe care noi ne-am însușit-o în timp...

Dar vocea este și înzestrare...

– Da, este un dar pe care Dumnezeu ni l-a hărăzit. Dumnezeirea mare care te hărăzește de la începutul vieții tale cu niște calități. Nu numai artistice; la unii oameni sunt calități îndreptate spre știință. Dacă are pământul bun, fiind sămânța aruncată, sigur că rodește asemenea. Noi oamenii am avut această evoluție extraordinară în milioane de ani.

Înțeleg că, într-un fel, alegerea rolurilor a fost o problemă de decizie îndelung și serios drămuită, nu de îndeplinire, de la un personaj la altul, a unui traseu grăbit.

– A fost o problemă de decizie personală. Dacă tu nu-ți dai seama, regizorul, care are și el o altă meserie, vrea să-ți fie ca un indicator, dar nu îți poate rezolva întrebările ivite în fața rolului. De vocația aceea mare pe care o are interpretul, de ea depinde ce face.

Folosiți acum un alt termen în legătură cu rolurile, interpretul.

– Este nelalocul lui să spui cântăreț. Dacă privești doar din perspectiva unui cântăreț de operă, atunci te rezumi numai la o formă legată de emiterea sunetelor pe care le dai. Acțiunea noastră este foarte complexă, când spui interpret al operei, sau al concertelor. Este o diferență foarte mare între evoluția în fața unei orchestre și teatrul muzical jucat actoricește. Cel mai mult contează puterea creierului în această meserie. Cântul este o meserie, dar când se aprinde o scânteie, atunci ajungi la artă.

În carieră v-a atras mai mult dramaticul sau liricul ?

– În iureșul carierei nu m-am gândit dacă mă preocupă mai mult liricul sau drama. Dar pot spune totuși că „drama” vine de la o anumită vârstă încolo. O dată cu maturitatea în meseria respectivă vin și mijlocele de a te putea exprima prin forțele dramatice.

Îmi dați un exemplu?

– Eu am învățat în paisprezece zile, muzical vorbind, opera „Rigoletto” de Verdi. Dar acest rol m-a preocupat, m-a frământat îndelung, de-a lungul a paisprezece ani! Este cel mai complex și cel mai greu rol și din punct de vedere vocal, actoricesc și ca motivație psihologică. Este vorba de forma interioară a expresiei și a tot ce se petrece cu acest infirm. Trebuie să-l cunoști, să citești foarte mult, să vezi cam ce se întâmplă cu personajul. El este infirm, diform, dar totodată un cerebral, un filosof și, desigur, un părinte. La curte este un sfătuitor a Ducelui, nu un saltimbanc. Are o mare putere de trăire interioară.

Unde ați cântat prima oară Rigoletto?

– Am avut șansa să debutez de multe ori pe marile scene. Cu Rigoletto am avut debutul la Metropolitan din New York.

Logic deci, vorbind de roluri care v-au adus mare faimă, nu se putea întâi Rigoletto și pe urmă Figaro.

– Nu se putea sub nici o formă. Trebuie toate luate pe rând, aici este înțelepciunea! Poți prin știință și prin exercițiu permanent, să îți adaptezi la gândire cântul, inclusiv timbrul necesar rolului. Depinde ce înfățișezi, unul este timbrul pentru Scarpia din „Tosca”, altul pentru bătrânul Germond

din „Traviata”, unul este pentru Silvio, altul de Tonio din „Paiațe”. Este o chestiune de forță interioară.

Dar nu oricine poate!

– Nu poate! Trebuie să fii dotat și citit. Un artist trebuie, încă din tinerețe, să fi citit o bibliotecă. Nu ca să se laude, ci ca să știe cât mai mult. Să nu faci caz! Lasă-i pe ceilalți să te înțeleagă, să te judece, să te sfătuiască, dacă pot.

Mă interesează dacă dumneavoastră – pentru că este o realitate ce spun – aveți conștiința că ați dăruit țării, României, ceva de preț prin arta pe care ați creat-o.

– Te-aș lăsa pe Dumneata să o spui. Pentru sigur că eu pot să spun că toată ființa mea a fost astfel, pentru că am fost născut la căldura pământului românesc. Chiar așa! Ecranul memoriei mele a înregistrat, când era foarte mic, în școala primară, cum se ridica stindardul, tricolorul românesc. Eram străjer atunci și cântam solo „Trei culori cunosc pe lume”. Viața mea a fost o conjunctură specială, am avut voce, am făcut studii pentru desăvârșirea artei cântului și, încet, încet, am realizat că astfel puteam fi de folos acestei arte. Arta lirică, numită astfel datorită lirismului mare pe care l-am avut în suflet.